

ΠΩΛ ΚΡΟΥΓΚΜΑΝ : ΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΤΗΣ ΥΦΕΣΗΣ

NYT, 14 Νοε 2008.

Ο ΠΚ εξηγεί : με τον όρο εννοώ ένα κράτος με υποθέσεις όπως εκείνες του 1930 στο οποίο τα συνήθη μέσα οικονομικής πολιτικής – πάνω απ' όλα η δυνατότητα της Ομοσπονδιακής Τράπεζας να τροφοδοτεί την οικονομία με μείωση επιτοκίων – έχουν χάσει όλη τη δύναμη τους. Όταν προβάλλουν τα οικονομικά της κρίσης, δεν ισχύουν πια οι συνήθεις κανόνες οικονομικής πολιτικής : η αρετή γίνεται κακία, η επιφυλακτικότητα είναι ρίσκο και η πολλή σκέψη ανοησία.

Για παράδειγμα ας εξετάσουμε τις επιπτώσεις των τελευταίων τρομερών οικονομικών νέων : η χθεσινή (Πέμπτη 13/11) αναφορά πάνω στις αιτήσεις για ασφάλιση ανεργίας, έχουν πλέον ξεπεράσει το όριο του μισού εκατομμυρίου. Όσο κακή και αν είναι η είδηση, αν τη δούμε μεμονωμένα δεν φαίνεται και τόσο καταστροφική. Είναι περίπου στο σημείο που έφτασαν οι αριθμοί κατά τη διάρκεια της ύφεσης του 2001 και του 1990-1991, οι οποίες ήταν σχετικά ήπιες, με όρους ιστορικών προδιαγραφών (παρόλο που και στις δύο περιπτώσεις πήρε αρκετό διάστημα μέχρι να ανακάμψει η αγορά εργασίας).

Όμως και στις δύο παραπάνω πρόσφατες περιπτώσεις η σπάνια οικονομική αντίδραση σε μια αδύναμη οικονομία ήταν ακόμη διαθέσιμη – μείωση επιτοκίων της ομοσπονδιακής τράπεζας . Σήμερα δεν είναι : το επιτόκιο είναι κάτω του 0.3%. Πρακτικά δεν έμεινε τίποτε να κόψει.

Δεδομένου αυτού δεν υπάρχει τίποτε για να σταματήσει την καθοδική πορεία της οικονομίας. Η αύξηση της ανεργίας θα οδηγήσει σε περαιτέρω μείωση της κατανάλωσης, για την οποία ήδη έχει ανακοινωθεί ότι αυτή την εβδομάδα υπήρξε «σεισμική» κάμψη. Η μείωση της κατανάλωσης θα οδηγήσει σε περικοπή των επενδυτικών σχεδίων των επιχειρήσεων. Το αδυνάτισμα της οικονομίας θα οδηγήσει σε περισσότερες περικοπές θέσεων εργασίας, προκαλώντας νέο κύκλο περικοπών.

Για να μας τραβήξει έξω απ' αυτό το καθοδικό σπινάλ η ομοσπονδιακή κυβέρνηση πρέπει να παρέχει οικονομική ώθηση με τη μορφή υψηλότερων δαπανών και μεγαλύτερης βοήθειας σε όσους δεινοπαθούν. Παρόλα αυτά το σχέδιο ώθησης δεν θα έρθει αρκετά γρήγορα ή δεν θα είναι αρκετά ισχυρό αν οι πολιτικοί και οι αξιωματούχοι της οικονομίας δεν καταφέρουν να ξεπεράσουν αρκετές συμβατικές προκαταλήψεις.

Μια απ' αυτές είναι ο φόβος προς την κόκκινη μελάνη. Σε κανονικούς καιρούς είναι καλό να στεναχωριέσαι για το δημόσιο έλλειμμα και η δημοσιονομική υπευθυνότητα είναι μια αρετή που πρέπει να μάθουμε μόλις περάσει αυτή η κρίση. Όταν όμως προβάλλουν τα οικονομικά της ύφεσης, αυτή η αρετή γίνεται κακία. Η πρόωρη προσπάθεια της ομοσπονδιακής τράπεζας να ισοσκελίσει τον προϋπολογισμό το 1937 σχεδόν κατέστρεψε το New Deal.

Μια άλλη προκατάληψη είναι η πίστη ότι η πολιτική πρέπει να κινείται με επιφύλαξη. Σε κανονικούς καιρούς αυτό έχει νόημα : δεν πρέπει να κάνεις μεγάλες αλλαγές στην πολιτική μέχρι να γίνει ξεκάθαρο ότι είναι αναγκαίες. Υπό τις παρούσες συνθήκες όμως η επιφυλακτικότητα είναι ρίσκο, επειδή μεγάλες αλλαγές προς το χειρότερο ήδη συμβαίνουν και κάθε καθυστέρηση στην ανάληψη δράσεων μεγαλώνει την πιθανότητα μεγαλύτερης οικονομικής καταστροφής. Η πολιτική αντίδραση πρέπει να είναι όσο καλύτερα σχεδιασμένη, αλλά ο χρόνος είναι που έχει σημασία.

Τέλος σε κανονικούς καιρούς η μετριοπάθεια και η περίσκεψη στους πολιτικούς στόχους είναι καλά πράγματα. Όμως υπό τις παρούσες περιστάσεις είναι πολύ καλύτερο να κάνεις λάθος από την άποψη ότι κάνεις πάρα πολλά παρά από την άποψη ότι κάνεις πολύ λίγα. Το ρίσκο, αν το σχέδιο ώθησης είναι μεγαλύτερο από το αναγκαίο, είναι η υπερθέρμανση της οικονομίας, με αποτέλεσμα τον πληθωρισμό. Όμως η ομοσπονδιακή τράπεζα μπορεί να αποτρέψει τον κίνδυνο αυτό αυξάνοντας τα επιτόκια. Από την άλλη αν το σχέδιο ώθησης είναι πολύ μικρό η ομοσπονδιακή τράπεζα δεν μπορεί να κάνει τίποτε για να διορθώσει το πρόβλημα. Έτσι όταν τα οικονομικά της ύφεσης προβάλλουν, η περίσκεψη είναι ανοησία.

Τι λένε όλα αυτά για την οικονομική πολιτική στο άμεσο μέλλον ;

Η διοίκηση Ομπάμα σχεδόν σίγουρα θα αναλάβει σε μια φάση που η οικονομία θα είναι ακόμη χειρότερα από ότι τώρα. Πράγματι η Goldman Sachs προβλέπει ότι η ανεργία, σήμερα στο 6.5 % θα φτάσει στο 8.5 % στο τέλος του επόμενου έτους.

Όλα δείχνουν ότι η νέα διοίκηση θα προσφέρει μεγαλύτερο πακέτο ώθησης. Οι δικοί μου πρόχειροι υπολογισμοί λένε ότι το πακέτο πρέπει να είναι τεράστιο, του ύψους των 600 δις \$.

Το ερώτημα λοιπόν είναι αν οι άνθρωποι του Ομπάμα θα τολμήσουν να προτείνουν κάτι αυτού του ύψους. Ας ελπίσουμε ότι η απάντηση στην ερώτηση αυτή είναι θετική, ότι η νέα διοίκηση θα έχει πράγματι αυτό το θάρρος. Επειδή τώρα είμαστε σε μια κατάσταση όπου θα ήταν πολύ επικίνδυνο να ενδώσουμε σε συμβατικές νοοτροπίες περίσκεψης.